

Posudek na diplomovou práci

Normální a patologické v české společnosti 20. a 30 let

Vypracovala: Aneta Machálková

Autorka se v předložené práci zaměřila na obtížné téma – už jen proto, že její „předchůdci“ (např. G. Canguilhem a M. Foucault) patří k nejvýznamnějším myslitelským postavám minulého století. Je však třeba říci, že tato diplomová práce se neomezuje na reprodukci toho, co bylo k tématu již řečeno, ani na pouhou mechanickou aplikaci již existujících přístupů (přestože zejména Foucault je v práci mnohokrát citován). Výběr zkoumaného materiálu je – funkčně – omezen na český kontext dvacátých a třicátých let: na jedné straně je tím zajištěna dostatečná šíře materiálové základny, z níž je možné vyvozovat obecnější závěry, na straně druhé se však jedná o základnu zvládnutelnou, umožňující se takříkajíc neztráct. Tuto střízlivost je třeba ocenit, stejně jako fakt, že autorka prostudovala úctyhodné množství dnes již často pozapomenutých dobových textů, takže už jen informační hodnota jejího textu je nezanedbatelná.

První kapitola tvoří „medailonky“ nejvýznamnějších představitelů psychiatrické vědy z dotyčného období: Karla Kuffnera, Antonína Heverocha a Ladislava Haškovce. Tato kapitola pomáhá uvést čtenáře do kontextu a seznámit ho s teoretickým „prostředím“, na jehož pozadí se bude odvíjet další analýza. Následující „metodologická“ kapitola nezapře ovšem svůj „vycpávkový“ charakter. Jejím cílem je údajně představit definici textu (což je víceméně zbytečné), ovšem namísto toho je předložena definice znaku, a to zcela namátkově (a také dosti povšechně): Saussure, Ogden s Richardsem, a mimochodem se zmíní, že toho existuje ještě víc. Informační hodnota některých tvrzení je také spíše slabá: „Vzhledem k analýze revue byl zvolen text psaný, tedy konkrétně články v časopise a díla psychiatrů či autorů o psychiatrické aspekty se zajímajících“ (str. 18; přeloženo: vzhledem k analýze časopisu byly k analýze zvoleny články v časopise). V oddílu věnovaném diskursu se zase setkáme se zbytečným exkursem k antické filosofii a zcela pomýleným odkazem na Descarta, u kterého diskurs znamená literární žánr – proto se to také překládá jako rozprava –, nikoli lingvistickou ani analytickou kategorii. Celou tuto kapitulu by bylo nejlépe zcela vynechat – těžiště práce ostatně leží jinde.

Následuje pokus o definici normálního a patologického: „Pro analýzu v této práci bude pojem ‚normální‘ vymezen ve smyslu toho, co aktéři považují za běžné a neběžné chování ostatních aktérů“ (str. 19). Autorka tím chce říci, že jí běží o „sociokulturní“ pohled na normu a normalitu – jak vyplýne z dalšího kontextu.

Partie věnované konkrétním rozborům potom považuji za nejpřínosnější část práce. Autorka věnuje pozornost fenoménu eugeniky a jejím evolucionistickým inspiracím, matematizaci a dezindividualizaci, vedoucí k pojetí člověka jako – podle autorčina pěkného vyjádření – oživené genetické informace, a z druhé strany také teorie mozkové aktivity. Nikoli nepodstatnou částí práce je potom – v souladu s autorčím původním záměrem – kapitola o sociokulturních dopadech těchto přístupů a srovnání psychiatrické „deviace“ a zločinnosti.

Těmito informačně velmi cennými analýzami je vytvořena platforma pro obecnější „nástřely“ v závěru celé práce. Zejména „řečnická otázka“ na str. 72 – „mohla dvacátá a třicátá léta přejít do dalšího údobí bez toho, aby se objevily koncentrační tábory a zmarnilo tolik životů“ – tak docela

řečnickou otázkou není: je to otázka zcela neřečnická a mimořádně zajímavá, která má v debatách týkajících se holokaustu (v nichž se neustále střetává paradigma „nepochopitelnosti“ vs paradigma sice monstrózního, ale nikoli nelogického vyústění určitých diskursivních mechanismů) zásadní význam – sám Foucault se k tomu vyjadřuje v prvním svazku *Dějiny sexuality*.

Úhrnem řečeno: vůči určitým konkrétním formulacím by jistě bylo možné mít námitky. Celkově se ale domnívám, že autorka se i na úrovni vyžadované u diplomové práce svého úkolu zhostila se ctí. Zpracovaný materiál je bohatý, vyvozené závěry přesvědčivé a styl práce kultivovaný (pomineme-li škobrtavost jistých definic a trochu úsměvný foucaultovský patos). Kvůli jistým ne zcela šťastným pasážím – výše zmíněným exkursům do učebnicových definic diskursu a znaku, a také kvůli zbytečnému vysvětlení toho, co všechno se dělá při kritické diskursivní analýze (str. 23 – 24) – navrhuji hodnocení mezi *výborně* a *velmi dobře* v závislosti na průběhu obhajoby.

Austin, Texas, 11.1.2014

Josef Fulka